

Nobelstiftelsen

Verksamhetsberättelse 2014

NOBELSTIFTELSEN

The Nobel Foundation

Nobelstiftelsen

Verksamhetsberättelse 2014

REDAKTION: Annika Pontikis, informationsansvarig och Linda Toth, koordinatör
DESIGN/PRODUKTION: Martin Zetterquist, Formalix AB
TRYCK: Göteborgstryckeriet AB
PAPPER: Galerie Art Matt

Alla bilder i verksamhetsberättelsen är © Nobelstiftelsen, © Nobel Media AB eller © Nobelmuseet AB där inget annat anges.

OMSLAGSBILDER:

May-Britt Moser, foto: Alexander Mahmoud
Barn besöker Nobelmuseet, foto: Hans Nilsson
Thorbjørn Jagland, Malala Yousafzai och Kailash Satyarthi, foto: Ken Opprann
Besökare testar ålderskostymen "Agnes" på Nobel Week Dialogue, foto: Niklas Elmehed
Banderoll Nobel Week Dialogue, foto: Niklas Elmehed

Med reservation för ändringar avseende utställningar, program och evenemang under 2015
För frågor rörande verksamhetsberättelsen, vänligen kontakta: media@nobel.se

© Nobelstiftelsen 2015
Nobelpriset®, Nobelprize.org®, Nobel Media®, Nobelmuseet®, Nobel Peace Center®, Nobel Prize Concert®,
Nobel Peace Prize Concert® och Nobelmedaljen är Nobelstiftelsens registrerade varumärken

Nobelstiftelsen, Box 5232, 102 45 Stockholm, Sverige

Nobelstiftelsens vd har ordet

FOTO: STEFANI TELL

Lars Heikensten är verkställande direktör för Nobelstiftelsen sedan 2011.

Alfred Nobel levde och verkade under 1800-talets senare del. Det var en tid som hade många likheter med vår. Den var präglad av vetenskapliga framsteg, förbättrade kommunikationer, utökad handel och snabbt växande internationella företag. Alfred Nobel var själv djupt involverad i allt detta. Men det var också en tid, som i likhet med vår egen, präglades av både sociala och politiska utmaningar och av en massiv miljöpåverkan. Anti-intellektuella och främlingsfientliga strömningar var en del även av Nobels tid liksom militär upprustning och hänsynslös nationalism.

Alfred Nobel var präglad av upplysningstidens ideal. Han trodde att människor kunde göra skillnad, att det gick att förstå och förändra världen om man hade modet och kraften. Det är tyvärr inte något vi kan ta för givet idag. På många håll i världen kastas de som ifrågasätter religiösa och andra dogmer i fängelse och torteras. Även i västerländska samhällen utmanas vetenskap och rationalism. Därför är Nobels vision fortfarande viktig och full av sprängkraft.

Nobelpriset är en fantastisk källa till kunskap och inspiration. Vid tillkännagivandet av pristagarna i okto-

ber varje år lyfts forskare, författare och fredsarbetare fram i rampluset. Världens uppmärksamhet riktas för en stund mot vetenskapliga framsteg och humanistiska frågeställningar som direkt eller indirekt påverkar oss alla. Mediegenomslaget för Nobelpriset är enormt och under 2014 publicerades över 50 000 artiklar i digitala medier.

Med denna ställning följer både möjligheter och ansvar. Under året har vi arbetat med att ta fram en strategi för vår framtida verksamhet och för hanteringen av vårt varumärke. Det är Nobelkommittéerna som, genom sitt oberoende och omsorgsfulla arbete med att utse pristagare, har byggt upp Nobelprisets goda renommé. För att vårda och stärka Nobelprisets unika position och göra det tillgängligt för en bredare allmänhet har vi under de senaste 20 åren även byggt upp en omfattande publik verksamhet kring Nobelpriset. Den innefattar utställningsverksamhet, digitala produktioner, skolprogram, ett mer aktivt arbete med nya medier och möten av olika slag i Sverige och Norge, men också på många andra ställen i världen, t.ex. i Brasilien, Indien, Japan och USA.

I centrum för våra verksamheter står pristagarna och deras bedrifter. Av dem kan vi lära mycket och stimuleras

till egna insatser. Men vi nöjer oss inte med det, vi vill i Nobels anda ta oss an vår tids stora frågor. Idag kan det handla om allt från klimathotet till barns rätt till en bra skola. I den här skriften kan ni läsa mer om en del av det som hänt under det senaste året.

Vårt största projekt just nu är Nobel Center på Blasieholmen i Stockholm. För precis ett år sedan stod det klart att David Chipperfield Architects Berlin hade vunnit arkitekttävlingen om Nobel Center och i skrivande stund har Stadsbyggnadsnämnden i Stockholm med brett stöd fattat beslutet att låta förslaget till detaljplan, baserad på det vinnande bidraget i tävlingen, gå ut på samråd. Det sker samtidigt som vi har säkrat i närheten av fem sjättedelar av den nödvändiga beräknade finansieringen och arbetet med att utveckla verksamheten i det nya centret är inne i en intensiv fas. Det ska bli en arena där historiska perspektiv möter framtidens stora utmaningar – en inspirerande plats som tar fasta på människans möjligheter att forma, förstå och förbättra världen.

LARS HEIKENSTEN
VERKSTÄLLANDE DIREKTÖR

Nobelstiftelsens ordförande
Carl-Henrik Heldin.

Kemipristagaren
William E. Moerner.

Medicinkommitténs
ordförande Juleen Zierath.

Paret Moser på
Nobelmuseet.

Fysikpristagarna Hiroshi Amano
och Shuji Nakamura.

Innehåll

- I Nobelstiftelsens vd har ordet
- 4 2014 års Nobelpristagare
- 8 Nobelpriset i sociala medier
- 10 Nobelpriset – en källa till kunskap
- 12 En kamp för rätten att gå i skolan
- 14 Nobelprisets nya hem i Stockholm
- 16 Alfred Nobel
- 18 För mänsklighetens största nytta

- 20 Organisationen runt Nobelpriset
- 22 Institutionerna som väljer Nobelpristagare
- 24 Nobelstiftelsen
- 26 Nobel Media AB
- 28 Nobelmuseet AB
- 30 Stiftelsen Nobels Fredssenter
- 32 Nobels Fredspris – Forskning og Informasjon AS
- 34 Nobelhuset AB

Tanken med denna verksamhetsberättelse är att ge en övergripande bild av Nobelfären som helhet och de organisationer som kan räknas hit. Kompletterande information finns i Nobelstiftelsens årsredovisning för 2014 samt i övriga organisationers egna årsredovisningar.

Fysikpristagaren Isamu Akasaki belönades för uppfinningen av effektiva blå lysdioder.

Pristagarna i fysik, kemi och ekonomi på Kungl. Vetenskapsakademien.

Malala Yousafzai och Kailash Satyarthi besöker Norska Nobelinstitutet.

Jean Tirole

Eric Betzig

Litteraturpristagaren Patrick Modiano med familj.

2014 års Nobelpristagare

NOBELPRISET I FYSIK 2014

TILLDELADES

Isamu Akasaki, Hiroshi Amano och Shuji Nakamura

”för uppfinningen av effektiva blå lysdioder vilka möjliggjort ljusstarka och energisnåla vita ljuskällor”

BELYSNING ÄR AV STOR BETYDELSE för människors livskvalitet, men kräver en väsentlig del av världens elenergi. Isamu Akasaki, Hiroshi Amano och Shuji Nakamura har utvecklat lysdioder (led), som har inneburit betydligt mer effektiva ljuskällor än tidigare. Lysdioder är uppbyggda av mycket tunna skikt av halvledare, material med egenskaper som ligger mellan elektriska ledare och isolatorer. Ljuset sänds ut när en elektrisk ström går genom skikten. För att få vitt ljus som går att använda i belysning krävs en kombination av rött, grönt och blått ljus. Lysdioder med rött och grönt ljus var jämförelsevis okomplicerade att utveckla, men lysdioder med blått ljus visade sig betydligt svårare att åstadkomma. Pristagarna använde sig av det svårbemästrade ämnet galliumnitrid. De lyckades under 1980- och 1990-talen framställa detta med hög kvalitet, preparera det och kombinera det med andra material så att man kunde skapa effektiva blå lysdioder.

NOBELPRISET I KEMI 2014

TILLDELADES

Eric Betzig, Stefan W. Hell och William E. Moerner

”för utveckling av superupplöst fluorescensmikroskopi”

MIKROSKOPET REVOLUTIONERADE möjligheterna att studera små objekt, men en gräns för bildens detaljnivå beräknades utifrån ljusets våglängd vara ca 0,2 mikrometer. Eric Betzig, Stefan W. Hell och William E. Moerner har funnit sätt att kringgå begränsningen. Metoderna använder sig av fluorescens, fenomenet att vissa ämnen efter att ha varit belysta blir självlysande. Hell utvecklade 1994 en metod där en ljuspuls får fluorescerande molekyler att börja lysa medan en annan ljuspuls får alla molekyler utom dem i ett mycket smalt område att slocka. En bild erhålls genom att låta ljuset svepa över provet. Moerner och Betzig bidrog till en metod som baseras på att fluorescensen hos enskilda molekyler aktiveras och stängs av med hjälp av ljus. En bild erhålls genom att sätta samman en mängd bilder där olika molekyler aktiverats. Metoderna ger möjlighet att avbilda detaljer som bara är några nanometer, miljarddelar meter, stora. Bland annat ger detta möjligheter att följa processer inuti levande celler.

Shuji Nakamura med familj och vänner.

Stefan W. Hell med familj.

NOBELPRISET I FYSIOLOGI ELLER MEDICIN 2014

TILLDELADES

John O'Keefe, May-Britt Moser och Edvard I. Moser

”för deras upptäckter av celler som utgör ett positioneringssystem i hjärnan”

MEDVETANDET OM VAR MAN BEFINNER SIG och hur man hittar vägen till andra platser är av grundläggande betydelse för både människor och djur. För att förstå förmågan att orientera sig i rummet studerade John O'Keefe råtters rörelser och signaler från nervceller i hippocampus, en centralt belägen del av hjärnan. Han upptäckte 1971 att när en råtta befinner sig på en viss plats i ett rum aktiveras vissa celler och när råtтан rör sig till en annan plats aktiveras andra celler. Cellerna bildar en slags inre karta över rummet. I närheten av hippocampus upptäckte May-Britt Moser och Edvard I. Moser 2005 en annan typ av celler som är viktiga för positionsbestämning. De fann att när en råtta passerar vissa punkter, som bildar ett sexkantsmönster i rummet, aktiveras nervceller som bildar ett slags koordinatsystem för navigation. De visade därefter hur de olika celltyperna samverkar. Upptäckterna öppnar en väg till förståelse av hur hjärnans mer avancerade intellektuella processer fungerar.

NOBELPRISET I LITTERATUR 2014

TILLDELADES

Patrick Modiano

”för den minneskonst varmed han frammanat de ogripbaraste levnadsöden och avtäckt ockupationsärens livsvärld”

GODA BERÄTTELSE utmärks ofta av att de belyser allmängiltiga men svårfångade frågor samtidigt som de har en konkret bakgrund i livsmiljöer och historiska händelser. Patrick Modianos verk kretsar kring ämnen som minne, glömska, identitet och skuld. Staden Paris har en central plats i hans författarskap och berättelserna utgår ofta från händelser under den tyska ockupationen av Frankrike under andra världskriget. Ibland bygger berättelserna på egna upplevelser eller på intervjuer, tidningsartiklar eller egna anteckningar som Modiano samlat på. De flesta av hans verk är korta och kärnfulla. Flera av dem har kopplingar till varandra: episoder från tidigare böcker byggs ut i senare verk och personer återkommer i olika berättelser. Modiano debuterade 1968 med romanen *La place de l'étoile*. *Dora Bruder* från 1997 bygger på verkliga händelser och handlar om en femtonårig flicka i Paris som blir ett av Förintelsens offer. *Un pedigree* från 2005 har starka självbiografiska inslag. Modiano har även skrivit barnböcker och filmmanus.

May-Britt och Edvard I. Moser med sina döttrar.

Nobeldiplom. Konstnär: Jens Fänge, Kalligraf: Annika Rücker, Bokbindare: Ingemar Dackéus. Foto: Lovisa Engblom

NOBELS FREDSPRIS 2014

TILLDELADES

Kailash Satyarthi och Malala Yousafzai

”för deras kamp mot förtryck av barn och unga och för alla barns rätt till utbildning”

EN STOR DEL AV JORDENS BEFOLKNING, särskilt i fattiga länder, utgörs av barn och ungdomar. För en fredlig utveckling i världen är det av avgörande betydelse att barns och ungdomars rättigheter respekteras. Bland annat bidrar övergrepp mot barn till att konflikter förs vidare till kommande generationer. Den indiske aktivisten Kailash Satyarthi har i traditionen från Mahatma Gandhi bedrivit en fredlig kamp för att motverka att barn utnyttjas som arbetskraft i stället för att få utbildning. Han har också bidragit till utvecklingen av internationella konventioner om barns rättigheter. Sjuttonåriga Malala Yousafzai från Pakistan har kämpat för flickors rätt till utbildning. Efter att 2012 ha utsatts för mordförsök av talibantrogn har hon fortsatt sin kamp och blivit en ledande förkämpe för flickors rättigheter. Norska Nobelkommittén ser en viktig poäng i att en hindu och en muslim, en indier och en pakistanier delar kampen för utbildning och mot extremism.

SVERIGES RIKSBANKS PRIS I EKONOMISK VETENSKAP 2014

TILLDELADES

Jean Tirole

”för hans analys av marknadsmakt och reglering”

MÅNGA BRANSCHER DOMINERAS av ett litet antal företag. Om sådana marknader lämnas oreglerade blir resultaten ofta ogynnsamma för samhället. Priserna kan bli omotiverat höga. Mäktiga men lågproduktiva företag kan hindra nya företag att komma in på marknaden. Från mitten av 1980-talet har Jean Tirole utvecklat en sammanhållen teori för dessa frågor. Tidigare förespråkade forskare och beslutsfattare enkla regler, till exempel tak för priser eller förbud mot samarbeten mellan konkurrenter på samma marknad. Tirole visade att sådana regler ibland fungerar bra, men under vissa förhållanden kan vara skadliga. Regleringar bör därför vara anpassade till specifika förhållanden i varje bransch. Tirole har, bland annat utifrån spelteori, lagt fram ett ramverk för att utforma regleringar och tillämpat detta på ett flertal branscher, från banker till telekommunikation. Insikterna kan hjälpa myndigheter att få mäktiga företag att bli mer produktiva och samtidigt förhindra att konsumenterna och konkurrenterna missgynnas.

Fredspristagarna under prisutdelningen i Oslo Rådhus.

Jean Tirole tillsammans med sina barn.

För detaljerad information om 2014 års pristagare, se Nobelprize.org

Nobelpriset i sociala medier

Under 2014 har Nobel Media satsat stort på sociala medier för att sprida kunskap, inspirera och engagera. Resultatet är lyckat med en kraftig ökning av antalet individer som nås av Nobelprisets officiella kanaler.

DET FINNS ETT OMVITTNAT stort intresse för Nobelpriset globalt och med hjälp av sociala medier finns möjligheten att nå ut till många nya intresserade grupper. Genom att vara aktiva på sociala medier som Facebook, Twitter och Google Plus når Nobel Media nu över 1,5 miljoner användare som kontinuerligt följer uppdateringar och interagerar, kommenterar och delar vidare innehållet i egna nätverk.

Satsningen går helt i linje med det skifte som nu äger rum i det globala medielandskapet. Mediekonsumenter kommer inte längre i lika hög utsträckning till traditionella medier för att ta del av innehåll, i stället måste medierna komma till användarna. Allt fler människor tar idag del av innehåll de intresserar sig för via sociala medier, där de själva kan

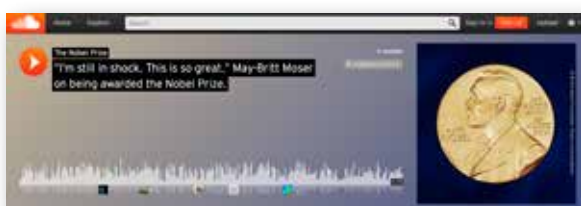
skräddarsy sitt ”flöde”. Det ställer höga krav på medieföretag att vara på plats där användarna är och erbjuda relevant innehåll för varje individ.

MED NOBELPRISETS UNIKA kombination av ämnen och alla pristagares gärningar och livsöden råder det ingen brist på inspirerande berättelser att lyfta fram. Arbetet med att sprida dessa berättelser i sociala medier sker dagligen, året runt. Genom att guida vidare till sajten Nobelprize.org erbjuds följarna även fördjupning i form av biografier, videoproduktioner, podcasts, spel och annan information som är relaterad till Nobelpriset.

DET FINNS EN GIVEN TIDPUNKT varje år när världens blickar riktas mot Nobelpriset: vid tillkännagivandena i

oktober. Sociala medier var en central och integrerad del av det redaktionella utannonseringsarbetet 2014. Det gällde både valet av kanaler och de medieformer som delades.

Vid tillkännagivandena höll den prisutdelande institutionen presskonferens och meddelade vem eller vilka som tilldelats Nobelpriset. Nyheten presenterades på sajten Nobelprize.org där tillkännagivandet också livesändes via Youtube. Samtidigt lades en bild ut i sociala medier som presenterade pristagarna med motivering. Kort därefter publicerades korta ”grattisintervjuer” med pristagarnas första reaktioner på den sociala ljudplattformen Soundcloud. Löpande publicerades även fakta och fördjupningar i sociala medier-kanaler om de belönade upptäckterna.

Joseph F. Coughlin från MIT's AgeLab talade och twittrade om åldrande under Nobel Week Dialogue. Kostymen som hans kollega bär simulerar hur det är att befinna sig i en 80-årig kropp.

De informativa bilderna och intervjuerna spreds snabbt och brett i sociala medier. Dessutom använde många etablerade världsmedier som exempelvis The Guardian, Al Jazeera, South China Morning Post och Financial Times Post dessa inslag i sin egen bevakning.

DET MEST DELADE INLÄGGET på Twitter var tillkännagivandet av Nobels fredspris till Kailash Satyarthi och Malala Yousafzai i bildform. Den mest lyssnade ljudfilen var grattisintervjun med May-Britt Moser, Nobelpristagare i fysiologi eller medicin – ett pris som hon delade med Edvard I. Moser och John O’Keefe. En rolig detalj är att hon själv tipsade om intervjun i sociala medier.

Med anledning av det stora intresset från omvärlden ökade Nobel Media intensiteten rejält i sociala medier-rapporteringen. Under utannonseringsveckan publicerades över 500 ”tweets”, inlägg på Twitter, och antalet

följare nära på fördubblades. Även på Facebook var tillväxten stark.

ETT KVITTO på att det var en framgångsrik prioritering var Wall Street Journals artikel om Nobel Medias satsning med den lockande rubriken att Nobelpriset hade blivit ”cool” i sociala medier, och med många fakta om den starka tillväxten.

– Det är väldigt glädjande att redaktionens arbete med att sprida kunskap om Nobelpriset i syfte att inspirera och engagera lyfts fram, säger Karin Svanholm som är ansvarig för sociala medier på Nobel Media.

Även under Nobelveckan i december i Stockholm användes sociala medier för att rapportera om de nya Nobelpristagarnas många aktiviteter. Sociala medier är också ett värdefullt verktyg för att addera ytterligare dimensioner till fysiska möten. Nobel Media arrangerade den 9 december Nobel Week Dialogue i Stockholm på temat

åldrande. Under en heldag samlades Nobelpristagare, världsledande experter och representanter från näringslivet, politiken och kulturvärlden för att diskutera vad det innebär för vår värld att människor lever allt längre. I publiken fanns deltagare från 90 länder. Allt sändes live på Nobelprize.org. Genom att aktivt använda Twitter under dagen fångades frågor och diskussioner upp från den aktiva publiken. En ”digital moderator” deltog i diskussionerna på sociala medier och integrerade de rösterna i mötet vilket berikade dialogen.

NÄR MÖTENA RULLAS UT I VÄRLDEN är ambitionen att ytterligare utveckla det digitala arbetet. Med ett förstärkt fokus på sociala medier. Målet är fortsatt stark tillväxt av antalet individer som nås globalt och att engagera dem mer i verksamheten kring Nobelpriset.

FÖLJ NOBELPRISET I SOCIALA MEDIER:

facebook.com/Nobelprize.org
twitter.com/NobelPrize

Upptäckarglädje och nyfikenhet uppmuntras hos skolbarnen som besöker Nobelmuseet.

Ledord för Nobelmuseets skolverksamhet är dialog och delaktighet. Vi tror att kunskap skapas i mötet med andra.

CARL-JOHAN MARKSTEDT,
VERKSAMHETSANSVARIG SKOLA

Nobelmuseets Åsa Husberg berättar hur Alfred Nobel uppfann dynamiten.

Nobelpriset – en källa till kunskap

Nobelpriset är en inspirerande ingång till ämnesområdena fysik, kemi, medicin, litteratur och fred. Det kan också ses som en unik tidsspegel. I Nobelpriset skymtar 1900-talets historia med spännande berättelser om kulturella och vetenskapliga landvinningar. Det tar Nobelmuseet fasta på i sina många möten med skolelever.

NOBELMUSEETS SKOLVERKSAMHET ska inte bara väcka intresse för Alfred Nobel, Nobelpristagarna och de olika priskategorierna. Med utgångspunkt i Nobelpriset ska museets skolprogram också belysa vetenskapens, litteraturens och fredsarbetets betydelse för individ och samhälle. I mötet med eleverna uppmuntras deras lust till engagemang och tro på att kunna påverka och bidra till förändring. Alla museets program innehåller någon form av elevaktivt inslag. Ofta rör det sig om experiment eller diskussioner, men även rollspel och kreativt skapande är vanliga inslag.

Under 2014 genomfördes 570 skolprogram riktade till elever och lärare i alla stadier från förskola till gymnasiet. Museet eftersträvar ett välfungerande samarbete med skolan där de program som museet utarbetar fungerar som en användbar resurs för lärarna, och där museets aktiviteter på ett meningsfullt sätt kompletterar undervisningen i skolan. Med ett antal skolor har man mer långsiktiga samarbeten och museet har utvecklat ett särskilt program för särskolan. På

Nobelmuseet kan yngre elever få följa med in i litteraturens magiska värld i skolprogrammet *Djungelfeber och gåshud* medan äldre elever kan fördjupa sig i genetik och upptäckten av DNA eller atomens hemligheter.

HUR ÄR DET EGENTLIGEN att arbeta som forskare? Genom sin skolverksamhet fungerar Nobelmuseet också som en mötesplats mellan forskarvärlden och skolan. Under året har mellanstadieklasser Skypat med forskare och varje år genomförs en temadag för gymnasieklasser där de får träffa forskare och diskutera årets Nobelpris. Museets forskningsavdelning genomförde för fjärde året i rad Forskarhjälpens där skolelever själva får prova på riktig forskning. DNA-jakten handlade i år om ursprungsanalys av fisk och gav elever möjlighet att få medverka i och uppleva ett riktigt forskningsprojekt på nära håll. Tidigare har skolelever involverats i forskningsprojekt med syfte att förbättra solceller eller hitta bakterier som kan användas i ny antibiotika.

I samband med presskonferenserna och tillkännagivandena i oktober 2014 erbjöd museet för första gången specialprogram för gymnasieklasser där de bland annat fick träffa ledamöter från de olika Nobelkommittéerna för att ställa frågor om Nobelpristagarna och deras arbeten.

EFTERFRÅGAN FRÅN SKOLKLASSER som vill besöka Nobelmuseet är långt större än vad lokalerna i Börshuset klarar av. Inom ramen för skolprojektet Akka reser museets pedagoger därför ut i landet för att träffa lärare och elever. Under det gångna året genomfördes 29 lärarutbildningar, bland annat med fokus på entreprenörskap, med drygt 400 lärare runt om i landet. På en rad olika platser genomfördes programmet *Nobelväskans hemlighet* och drygt 4 000 lågstadielever gjorde en tidsresa tillbaka till 1800-talet där de bland annat fick göra såpbubblor i Alfred Nobels laboratorium. Totalt har mer än 30 000 skolelever tagit del av museets skolverksamhet under året.

I utställningen Malala och Kailash visas klänningen som Malala bar då hon utsattes för ett mordförsök 2012.

En kamp för rätten att gå i skolan

Den 10 oktober 2014 tillkännagavs att den 17-åriga pakistanska skolflickan Malala Yousafzai tilldelats Nobels Fredspris. Två år tidigare, den 9 oktober 2012, kämpade hon för sitt liv efter att ha skjutits i huvudet av talibaner, på väg från skolan. Malala ville att den skoluniform hon bar när hon sköts skulle ingå i utställningen om Nobels Fredspris 2014.

NOBELS FREDSSENTER producerar varje år en utställning om årets fredspris. De åtta veckorna då utställningen tar form, från tillkännagivandet i oktober till pristagarna anländer i Oslo för Nobelfestligheterna i december, är unika för varje år.

Båda pristagarna har varit djupt inblandade i utformningen av utställ-

ningen som fick titeln *Malala och Kailash*. Kailash Satyarthi avsatte en hel vecka för att arbeta med fotografen Lynsey Addario och journalisten Lyse Doucet. Malala Yousafzai var mitt i en intensiv examensperiod på skolan, och hade inte en vecka att avvara. Men hon bidrog med något som ingen visste fanns: den blodfläckade skoluni-

form som hon bar när hon sköts.

– Min skoluniform betyder väldigt mycket för mig, för jag hade den på mig när jag gick i skolan. Den dag jag blev attackerad bar jag den här uniformen. Den är en viktig del av mitt liv, och nu vill jag visa den för barn, för människor i hela världen. Det är min rättighet, och alla barns rättighet, att

”Den 9 oktober är inte den dag då jag blev skjuten. Det är den dag då jag överlevde. Jag lever, jag överlevde, och det jag kämpar för överlevde.”

MALALA YOUSAFZAI

gå i skolan. Den får man inte ignorera, sade Malala i en intervju som gjordes inför utställningen.

ATT ANFÖRTROS ETT FÖREMÅL som är så mättat med berättelser, betydelse, brutalitet, liv och död är en känslig och allvarlig uppgift. Med skoluniformen som en del av utställningen blev det en utmaning för Nobels Fredssenter att skapa balans för besökarna – mellan brutaliteten i dådet och kraften i överlevnadshistorien.

Den blåvita uniformen bär med sig många historier. Där finns historien om Malala, flickan som växer upp

på en skola och har skolgården som lekplats. Från två eller tre års ålder gick hon runt i klassrummen på den skola där hennes pappa var lärare och rektor. Där finns historien om vad en stolt skolflicka åstadkommit: en viktig symbol för hennes rätt att uttrycka sig fritt och hennes rätt till utbildning.

– Att bära uniform fick mig att känna att ja, jag är studerande, jag gör det, i praktiken, sade hon i en intervju för utställningen.

Men den blodfläckade uniformen bär också med sig den brutala historien om Malalas motståndare, och den attack hon utsattes för. Talibanerna

kunde inte stoppa Malala. Hon överlevde attacken.

– Den 9 oktober är inte den dag då jag blev skjuten. Det är den dag då jag överlevde. Jag lever, jag överlevde, och det jag kämpar för överlevde, sade hon i en intervju 2013.

IDAG FORTSÄTTER MALALA sin kamp för flickors rätt till utbildning. Skoluniformen är en nyckelsymbol för hennes fortsatta kamp. Nobels Fredssenter är glada över att kunna dela de historier som skoluniformen bär med sig med sina många besökare.

Christoph Felger och David Chipperfield.

Vi är oerhört glada och stolta över att ha blivit utvalda som arkitekter för Nobel Center. Vi ser fram emot att samarbeta kring utvecklingen av en byggnad som speglar Nobelprisets värden såväl som Stockholmnarnas höga förväntningar.

DAVID CHIPPERFIELD

Nobelprisets nya hem i Stockholm

I april 2014 utsåg en enig tävlingsjury David Chipperfields och Christoph Felgers tidlösa mässingsskimrande byggnad "Nobelhuset" till vinnande förslag i en arkitektävling om Nobel Center. Ett internationellt erkänt arkitektkontor med stor erfarenhet av kulturhistoriska miljöer blir därmed den samarbetspartner som ska hjälpa till att förverkliga Nobelprisets nya hem i Stockholm. Det vinnande tävlingsförslaget utgör underlag för en ny detaljplan som staden håller samråd kring under våren 2015.

NOBEL CENTER på Blasieholmen ska bli ett av Stockholms mest attraktiva besöksmål. Hit beräknas 600 000 personer komma varje år. Den planerade verksamheten spänner från föreläsningar av Nobelpristagare med världsrykte till program för skolbarn i alla åldrar. I Nobel Center ska det finnas bra utrymmen för en omfattande vetenskaplig mötesverksamhet samtidigt som utställningar baserade på den allra modernaste interaktiva tekniken ska åskådliggöra Nobelprisens betydelse för mänskligheten. Tillfälliga utställningar, en bred programverksamhet och möjligheten att slå sig ner på uteserveringen och njuta av omgivningarna ska locka till återbesök.

DEN AV STOCKHOLMS STAD anvisade tomten på Blasieholmens udde, intill Nybroviken och Nationalmuseum, har

sedan mitten av 1900-talet sparats för en byggnad av stor betydelse med en verksamhet som kommer hela staden till godo. Med ett Nobel Center på Blasieholmen får staden ett sammanhängande stråk med kulturinstitutioner som sträcker sig från City till Skeppsholmen. Kajerna rustas och promenadstråket längs vattnet blir mer tillgängligt och attraktivt. Tillsammans med Nationalmuseums park skapas en ny allmän plats i soligt söderläge.

CHIPPERFIELDS "NOBELHUSET" består av sammanlagt åtta våningar, varav sex våningar över mark och ett parkeringsgarage. Fasaden varierar av transparenta glaspartier, varmt skimrande metallbalkar och stenlaminat. Byggnadens tydliga identitet möjliggör att den kan upplevas som en solitär, samtidigt som den tredelade uppbyggnaden med sockel, mellanparti och

takvåning ovan taklist, ansluter till den traditionella byggnadsutformningen i Stockholms stenstad.

EN MUSEIBESÖKARES vandring genom byggnadens olika trappor, från entréplanet upp till Nobelsalen, länkar samman byggnadens alla funktioner och går i sig att regissera till ett spännande besök. Arkitekturen främjar upplevelsen av Nobel Center som en levande publik plats för möten, nya upptäckter och inspiration.

Högst upp i huset byggs en av världens mest laddade mötesplatser, den stora Nobelsalen med panoramautsikt över Stockholm. Auditoriet ska fungera väl både som inramning för evenemang i högtidliga sammanhang och för andra stora sammankomster. Här kommer framtidens Nobelpristagare att få motta sina priser vilket ger platsen en alldeles särskild magi.

"Vi ser det vinnande förslaget som en konkret tolkning av Nobelpriset som Sveriges viktigaste symbol i världen. Stockholm kommer att få en byggnad, storslagen utan pompa, kraftfull ändå graciös, med kvaliteter som Stadshuset gav huvudstaden för hundra år sedan."

PER WÄSTBERG, FÖRFATTARE, LEDAMOT AV SVENSKA AKADEMIEN
OCH ORDFÖRANDE I NOBELKOMMITTÉN FÖR LITTERATUR

*”Mitt hem är där
jag arbetar och jag
arbetar överallt”.*

ALFRED NOBEL

Alfred Nobel

Alfred Nobel var uppfinnare, entreprenör och en mycket framgångsrik affärsman, ständigt på resande fot mellan sina olika fabriker. Nobel byggde upp en enorm förmögenhet som han valde att testamentera till ett pris. Ett pris som skulle belöna framstående insatser inom de olika områden som engagerade honom mest under hans livstid.

ALFRED NOBEL föddes i Stockholm 1833. Hans far Immanuel var uppfinnare och ingenjör och modern Andriette kom från en förmögen släkt. När Immannuels företag gick i konkurs begav han sig till Ryssland och blev framgångsrik inom krigsindustrin. 1842 följde resten av familjen efter och Alfred och hans bröder fick där förstklassig utbildning av privatlärare. Vid 17 års ålder talade Alfred fem språk; svenska, ryska, engelska, franska och tyska.

Vid denna tidpunkt var Alfred intresserad av poesi och skrev även själv. Fadern, som ogillade Alfreds litterära intresse, skickade honom utomlands för studier med mer naturvetenskaplig inriktning. Han besökte en rad länder och hamnade slutligen i Paris där han studerade kemi hos professor T. J. Pelouze. Där kom Alfred också i kontakt med nitroglycerin, som uppfanns av italienaren Ascanio Sobrero. Det var en högexplosiv vätska som ansågs alltför farlig för att vara användbar. Alfred Nobel återvände till Sverige och började snart

experimentera med nitroglycerinet. Experimenten var riskfyllda och ledde till flera dödsolyckor. I en av dessa dog Alfreds yngre bror Emil. Slutligen löste Alfred Nobel problemet med den svårhanterliga vätskan genom att blanda den med en typ av sand; kiselguhr. Resultatet blev en formbar massa, som var lätt att paketera och som kunde fraktas och hanteras säkert. Den patenterades 1867 under namnet dynamit. Med patenteringen av dynamit i olika former tillsammans med tändhatten, vilken han upfunnit tidigare, kom Alfred Nobels stora tekniska och industriella genombrott.

ALFRED NOBEL LEDDE en snabb industriell exploatering av sina uppfinningar och byggde upp fabriker och laboratorier över hela världen – Vinterviken i Sverige, Krümmel i Tyskland och Ardeer i Skottland var några av de första. Sammanlagt startades drygt 90 fabriker i 20 länder. Vid sin död hade Alfred Nobel hela 355 patent och lämnade efter sig en enorm förmögenhet.

Alfred Nobel var en man av sin tid

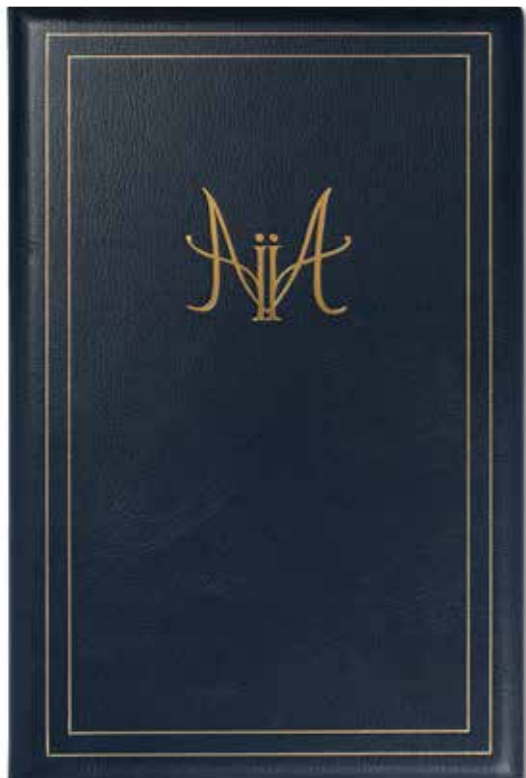
som förkroppsligade flera av upplysningens centrala idéer, både i sin praktiska verksamhet och i sitt tänkande. Han vävde samman sina religiösa tvivel med tron på naturvetenskapen, han var en sann teknikoptimist och entreprenör som deltog aktivt i industrialiseringsprocessen.

Alfred Nobel avled den 10 december 1896 i sitt hem i San Remo, Italien och det blev stor uppståndelse när hans testamente offentliggjordes. Han hade angivit att större delen av hans förmögenhet skulle användas till att belöna framstående insatser inom fysik, kemi, fysiologi eller medicin, litteratur och fred. Testamentet ifrågasattes av släktingar, myndigheter i ett flertal länder och av Sveriges Kung Oscar II.

SÅ INLEDDES en lång process att förverkliga Alfred Nobels vision. Efter några års komplicerade processer, ledda av testamentsexekutorerna Ragnar Sohlman och Rudolf Lilljequist, kunde Nobelstiftelsen bildas år 1900 och året därpå delades de första Nobelprisen ut.

Isamu Akasaki skriver in sitt namn i Nobelprisets historia.

...uslen och min Brorsdatters Nina Nobel, erka
Ett Hundra Tusen Kronor!
Min Bröder Robert Nobels dottrar Ingelborg
och Tyra erhålla vardera Ett Hundra Tusen Kronor
Lösen Olga Boetger, för närvarande
hos Fru Braud, 10 Rue St-Julien
Ett Hundra Ti...

För mänsklighetens största nytta

När Alfred Nobels testamente öppnades blev det något av en sensation som fick stor uppmärksamhet i internationella medier och debatterades flitigt. Där stod att hans förmögenhet skulle utgöra en fond, vars ränta årligen skulle utdelas ”... som prisbelöning åt dem, som under det förlupne året hafva gjort menskligheten den största nytta ... antingen han är Skandinav eller ej”.

ENLIGT INSTRUKTIONERNA i Alfred Nobels testamente inrättades fem Nobelpris; i fysik, kemi, fysiologi eller medicin, litteratur samt fred. Det är en unik blandning av ämnesområden som återges i dessa fem kategorier. Det gör Nobelpriset till ett gränsöverskridande pris som speglar Alfred Nobel som person och de intressen han hade under sitt liv.

Det framgick tydligt i testamentet att ingen hänsyn skulle tas till pristagarens nationalitet, något som ifrågasattes i dåtidens Sverige som starkt präglades av nationalistiska strömningar. Här fanns även tydliga direktiv gällande de prisutdelande institutionerna; Kungl. Vetenskapsakademien skulle utse pristagarna i fysik och kemi, Karolinska Institutet skulle ansvara för medicinpriset, Svenska Akademien för litteraturpriset och en kommitté utvald av Stortinget i Oslo skulle välja fredspristagare.

SVERIGES RIKSBANKS PRIS i ekonomisk vetenskap till Alfred Nobels minne instiftades 1968, i samband med Riksbankens 300-årsjubileum, och delades

ut för första gången året därpå. Kungl. Vetenskapsakademien ansvarar för att utse pristagarna i ekonomisk vetenskap men det är Sveriges Riksbank som bekostar ekonomipriset.

ANLEDNINGEN TILL ATT Alfred Nobel angav att fredspriset skulle delas ut i Norge och att den kommittén skulle väljas av Stortinget är inte angiven i testamentet, eller beskriven i något annat dokument. Nobel kan ha tagit hänsyn till att Sverige var i union med Norge och att någon prisutdelande institution därmed borde ha sin hemvist i Norge. Han kan också ha ansett att Norge faktiskt hade bättre förutsättningar att utse fredspristagare. Norge hade ingen egen utrikespolitik och inte heller samma militäriska traditioner och starka koppling till kungahuset som Sverige och det Norska Stortinget hade vid slutet av 1800-talet engagerat sig starkt i den interparlamentariska unionen och dess arbete med konfliktlösning.

NOBELPRISET har under åren erhållit en unik position. Orsakerna till det är

flera. En är att Nobelpriset anses vara det första internationella priset, i och med instruktionen i testamentet att ingen hänsyn skulle tas till nationalitet i valet av pristagare, en annan är att prissumman har varit hög. Men viktigast är de prisutdelande institutionernas oberoende arbete med att välja pristagare – en uppgift som genom åren har utförts med stor kompetens och noggrannhet.

Som mest får tre pristagare dela på ett Nobelpris och de mottar då sin del av prissumman, ett diplom samt en medalj. Nobelmedaljen för fysik, kemi, fysiologi eller medicin och litteratur skapades av gravören Erik Lindberg. Den norska skulptören Gustav Vigeland utformade fredsprismedaljen och ekonomiprismedaljen skapades av Gunvor Svensson-Lundqvist.

Samtliga pristagare bjuds till Stockholm och Oslo för att presentera en Nobelföreläsning och för att ta emot sitt pris. Sedan 1901 har 889 pristagare utsetts, varav 864 individer och 25 organisationer.

ORGANISATIONEN RUNT NOBELPRISET

NOBELPRISET omges av flera organisationer och institutioner som har olika uppgifter med anknytning till priset. Under det senaste decenniet har organisationsstrukturen växt, framför allt när det gäller verksamheter med syfte att sprida information och kunskap om Nobelpriset.

VEM FINANSIERAR NOBELPRISET?

Nobelpriset finansieras av **NOBEL-STIFTELSEN**, en privat stiftelse etablerad 1900 med utgångspunkt i Alfred Nobels testamente. Nobelstiftelsens främsta uppgifter är att förvalta Alfred Nobels efterlämnade kapital samt de stora immateriella värdena kopplade till Nobelpriset som har utvecklats över tiden. Det är stiftelsen som finansierar de prisutdelande institutionernas arbete med att utse Nobelpristagare och själva prissumman.

VEM VÄLJER NOBELPRISTAGARE?

Processen att självständigt och med kompetens utse Nobelpristagare enligt Alfred Nobels intentioner hanteras av de institutioner som omnämns i testamentet;

KUNGL. VETENSKAPSAKADEMIEN –

Nobelpriset i fysik och kemi samt Sveriges Riksbanks pris i ekonomisk vetenskap till Alfred Nobels minne

NOBELFÖRSAMLINGEN VID KAROLINSKA INSTITUTET – Nobelpriset i fysiologi eller medicin

SVENSKA AKADEMIEN – Nobelpriset i litteratur

NORSKA NOBELKOMMITTÉN, en kommitté bestående av fem personer som utses av Norska Stortinget – Nobels fredspris

Läs mer om de prisutdelande institutionerna och hur de utser Nobelpristagare på sid. 22.

KUNSKAPSFÖRMEDLING KOPPLAD TILL NOBELPRISET

Till Nobelsfären hör också ett antal externfinansierade enheter vars främsta uppgift är att sprida information och kunskap om Nobelpriset och genom Nobelpristagarnas berättelser engagera och inspirera människor världen över. Den ideella föreningen Nobel Foundation Rights Association, har en övergripande funktion som paraplyorganisation för följande enheter;

NOBEL GROUP INTERESTS AB, Stockholm

NOBEL MEDIA AB, Stockholm

NOBELMUSEET AB, Stockholm

NOBELHUSET AB, Stockholm

NOBELS FREDSPRIS – FORSKNING OG

INFORMASJON AS, Oslo

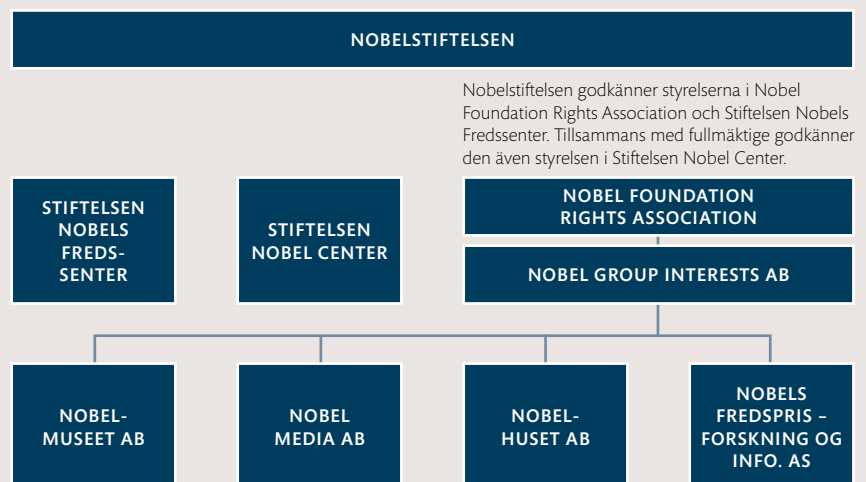
STIFTELSEN NOBELS FREDSSENTER, Oslo

STIFTELSEN NOBEL CENTER, Stockholm (bildad 2014)

Enheterna ovan är alla externt finansierade, t.ex. via bidrag från statliga eller lokala myndigheter, utbildningsorganisationer, filantropiska enheter eller via samarbeten med företag. Företagen inom Nobelsfären har inte något inflytande över eller tillgång till nominerings- eller beslutsprocesserna kopplade till Nobelpriset. Först efter offentliggörandet av Nobelpristagarna kan dessa organisationer sprida information om innevarande års pristagare.

– Att fortsätta utveckla våra internationella informationsinsatser är viktigt för att bevara Nobelprisets ställning och sprida dess budskap till en global publik. Det finns också goda skäl att stimulera insatser i Nobelprisets anda som uppmuntrar kreativitet och nytänkande och som därmed kan bidra till lösningar på vår samtids och framtidens stora utmaningar. Det stöd som bolagen får via sina respektive sponsorer är en förutsättning för att kunna driva och expandera dessa verksamheter, säger Lars Heikensten, verkställande direktör för Nobelstiftelsen.

ORGANISATIONSSTRUKTUR I MARS 2015

Nobelveckan inleds med ett besök
på Nobelmuseet. Medier och
allmänhet inväntar årets pristagare
på Stortorget.

FOTO: NIKLAS ELMEHED

INSTITUTIONERNA SOM VÄLJER NOBELPRISTAGARE

I SITT TESTAMENTE anger Alfred Nobel vilka institutioner som ska utse pristagare inom respektive prisområde. Han väljer förmodligen de akademiska institutioner i samhället som han anser mest lämpade för uppgiften. Alfred Nobel är däremot mindre specifik när det gäller den organisation som ska förvalta pengarna. Det som sedermera blev Nobelstiftelsen omnämns i testamentet endast som en fond.

Nobelprisets internationella särställning beror i stor utsträckning på de prisutdelande institutionernas sekellånga oberoende arbete med att utse Nobelpristagare. Att man i det här arbetet har engagerat framstående kompetens inom de egna organisationerna och omfattande internationell expertis har spelat en avgörande roll.

KUNGL. VETENSKAPSAKADEMIEN utser Nobelpristagarna i fysik och kemi. Dess-

utom utser Kungl. Vetenskapsakademien mottagarna av Sveriges Riksbanks pris i ekonomisk vetenskap till Alfred Nobels minne, instiftat 1968 i samband med Riksbankens 300-årsjubileum. Akademien har cirka 450 svenska och cirka 175 utländska ledamöter.

Nobelförsamlingen vid Karolinska Institutet utser Nobelpristagarna i fysiologi eller medicin. Nobelförsamlingen har 50 ledamöter.

Svenska Akademien utser Nobelpristagarna i litteratur. Akademien har 18 ledamöter.

Samtliga dessa institutioner utser särskilda Nobelkommittéer med tre till fem ledamöter, en sekreterare och i vissa fall även adjungerade. Ledamöterna väljs för en period om tre år och får sitta max tre perioder i följd. Nobelkommittéerna bearbetar nomineringarna till respektive Nobelpris och gör omfattande utredningar

angående ett urval av de nominerade.

Nobelkommittéerna lägger därefter fram sitt förslag avseende Nobelpristagare för respektive prisutdelande institution. Själva beslutet om vilka som ska tilldelas Nobelpris fattas således inte av respektive Nobelkommitté utan av den prisutdelande institutionens samtliga ledamöter.

När det gäller fredspriset hänvisar Alfred Nobel i sitt testamente till Stortinget i Norge. De utser de fem ledamöter som bildar Norska Nobelkommittén. Norska Nobelkommittén skiljer sig från övriga prisutdelande institutioner på så sätt att den ansvarar både för utredningsarbetet och prisbeslutet.

I SEPTEMBER VARJE ÅR skickar respektive Nobelkommitté ut individuella inbjudningar till tusentals ledamöter av akademier, universitetsprofessorer och andra vetenskapsutövare i ett stort antal

Nobelprisutdelningen 2014 i Stockholms Konserthus.

VAL AV NOBELPRISTAGARE

länder, tidigare pristagare, ledamöter av parlamentariska församlingar, m.fl. Valet av adressater sker på ett sådant sätt, att så många länder och universitet som möjligt blir representerade över tiden. De som har fått en inbjudan får möjlighet att föreslå Nobelpriskandidater för det kommande året. Nomineringarna, som är konfidentiella, ska vara kommittéerna tillhanda senast den 31 januari det år prisförslaget gäller.

Rutinerna kan variera något mellan de olika Nobelkommittéerna men urvalsprocessen är i stora drag densamma för alla priskategorier. Man kontrollerar först att nomineringarna har skickats in av personer som faktiskt har rätt att nominera. Eftersom en nominering bara är giltig

för innevarande år är det vanligt att vissa kandidater föreslås gång på gång. Vissa kandidater föreslås också av flera olika nominerare under samma år. Nomineringarna registreras och sammanställs i en lista. Denna lista bearbetas i olika faser under våren och består till en början av ett större urval som sedan reduceras till ett mindre antal kandidater. Om dessa kandidater gör man utredningar med assistans av inhemska och utländska experter. Under sommaren sammanställer Nobelkommitténs medlemmar en omfattande rapport om den eller de kandidater som föreslås för årets Nobelpris. Förslaget presenteras för ledamöterna i den prisutdelande institutionen under september månad.

Det slutgiltiga valet av Nobelpristagare sker genom en omröstning. Prisbesluten tillkännages på respektive prisutdelande institution omedelbart efter omröstningen, vanligen under första hälften av oktober. Enligt Nobelstiftelsens stadgar kan prisen fördelas lika på två arbeten men högst mellan tre personer. Alla dokument kopplade till nomineringsförfarandet och utredningsarbetet är sekretessbelagda i 50 år.

MER INFORMATION om de prisutdelande institutionerna finns på deras respektive webbplatser:

www.kva.se
www.nobelprizemedicine.org
www.svenskaakademien.se
www.nobelpeaceprize.org

NOBELPRISUTDELNINGEN I STOCKHOLMS KONSERTHUS,
 FOTO: NIKLAS ELMEHED

NOBELSTIFTELSEN

NOBELSTIFTELSEN är en privat stiftelse som upprättades år 1900 med utgångspunkt i Alfred Nobels testamente och de grundstadgar som fastställdes i anslutning till testamentet. En central uppgift för Nobelstiftelsen är att förvalta Alfred Nobels förmögenhet. Förvaltningen ska ske på ett sådant sätt att den ekonomiska basen för Nobelpriset säkras i ett långsiktigt perspektiv och oberoendet garanteras för de Nobelprisutdelande institutionerna i deras arbete med att välja pristagare.

Vidare är det Nobelstiftelsens uppgift att stärka Nobelprisets position genom att förvalta och varsamt utveckla de varumärken och immateriella tillgångar som har byggts upp under Nobelprisets drygt hundraåriga historia. Nobelstiftelsen strävar också efter att tillvarata de prisutdelande institutionernas gemensamma intressen och att representera Nobelfären utåt. Under de senaste två decennierna har dessutom ett antal publika verksamheter utvecklats med syfte att inspirera och sprida kunskap om Nobelpriset.

Nobelstiftelsens arbete blir mer intensivt under hösten eftersom den ansvarar för Nobelveckan i december i Stockholm. Det är en vecka med omfattande program för Nobelpristagarna som kulminerar i Nobelprisutdelningen och Nobelbanketten den 10 december. Båda dessa evenemang planeras och genomförs av stiftelsen. 2014 års Nobelvecka avslutades med en mottagning för Nobelpristagarna på Nobelstiftelsen där även fredspristagaren Kailash Satyarthi deltog.

Nobelstiftelsen ansvarar även för publikationen av pristagarnas Nobelföreläsningar samt administrerar Nobelsymposier inom respektive prisområde. Under 2014 hölls två Nobelsymposier; *Does the rise and fall of great powers lead to conflict and war?*, NS 157, organiserat av Professor Geir Lundestad samt *New forms of Matter – Topological Insulators and Superconductors*, NS 156, organiserat av Professor Thors Hans Hansson.

NORSKA NOBELINSTITUTET instiftades 1904 och fungerar som Norska Nobelkommitténs sekretariat och Nobelstiftelsens filial i Oslo. Institutet administrerar aktiviteterna kring utdelandet av Nobels fredspris, som prisutdelning och bankett.

UNDER SENARE ÅR har Nobelstiftelsen genomfört ett omfattande besparingsarbete. I samband med en god avkastning på kapitalet har det gjort att stiftelsens ekonomi nu är i balans. Att långsiktigt säkra Nobelprisets storlek är dock fortsatt en betydelsefull utmaning.

Marknadsvärdet på Nobelstiftelsens totala investerade kapital uppgick vid slutet av 2014 till 3 869 mkr. Placeringskapitalet fördelade sig på 55 % aktier, 12 % räntebärande tillgångar samt 33 % alternativa tillgångar. Årets avkastning på placeringskapitalet var 16,5 %.

Under 2014 uppgick den totala summan för samtliga Nobelpris och verksamhetens kostnader till 98,6 mkr. Den fördelar sig på tre huvudkategorier;

priserna och ersättningarna till prisgrupperna 66,0 mkr, Nobelveckan i Stockholm och Oslo 16,7 mkr samt administration m. m. 15,9 mkr. Närmare information om Nobelstiftelsens ekonomiska förvaltning finns i stiftelsens årsredovisning för 2014 som publicerats på Nobelprize.org.

DE NOBELPRISUTDELANDE institutionerna, Kungl. Vetenskapsakademien, Nobelför-samlingen vid Karolinska Institutet, Svenska Akademien samt Norska Nobelkommittén, utser för två kalenderår i sänder femton ledamöter till Nobelstiftelsens fullmäktige. Av dessa väljer Vetenskapsakademien sex representanter, de övriga prisutdelarna vardera tre. Utöver dessa ledamöter utser Vetenskapsakademien fyra och övriga prisutdelare två suppleanter. Fullmäktige väljer inom sig ordförande. Fullmäktiges viktigaste uppgift är att utse Nobelstiftelsens styrelse och granska Nobelstiftelsens bokslut. Vid sitt årliga sammanträde, vanligtvis i slutet av april, godkänner fullmäktige föregående års bokslut och ger Nobelstiftelsens styrelse ansvarsfrihet.

NOBELSTIFTELSENS STYRELSE, som har sitt säte i Stockholm, består av sju ledamöter och två suppleanter utsedda av Nobelstiftelsens fullmäktige. Styrelseledamöter och suppleanter väljs för en period av två år i taget. Styrelsen väljer inom sig ordförande, vice ordförande och verkställande direktör.

Studenter möter ekonomipristagaren Daniel McFadden under en mottagning på Nordiska Museet.

”Tillsammans kan vi sprida kunskapens ljus”, var det budskap Kailash Satyarthi förmedlade när han samlade 2014 års pristagare omkring sig på Nobelstiftelsen.

Hiroshi Amano signerar en bekräftelse om att han har mottagit Nobelmedalj och diplom.

DANIEL MCFADDEN, FOTO: ALEXANDER LJUNGDAHL
ÖVRIGA BILDER: ALEXANDER MAHMOUD

NOBELSTIFTELSEN

The Nobel Foundation

Antal anställda: 11

VD: Lars Heikensten, ek. dr.

Etablerat: 1900

Org nr: 802002-4462

Address: Sturegatan 14, Stockholm

Kontakt: media@nobel.se, 08-663 09 20

Webbplats: www.nobelprize.org/
nobel_organizations/nobelfoundation/

STYRELSE 2014

Carl-Henrik Heldin, professor, ordförande

Göran K. Hansson, professor, vice ordförande, sekreterare i Nobelkommittén för fysiologi eller medicin

Lars Heikensten, ek. dr., vd för Nobelstiftelsen

Peter Englund, professor, Svenska Akademiens ständige sekreterare

Tomas Nicolin, MSc

Kaci Kullmann Five, rådgiver, vice ordförande i Norska Nobelkommittén

Staffan Normark, professor, Kungl. Vetenskapsakademiens ständige sekreterare

Lars Bergström, professor, sekreterare i Nobelkommittén för fysik, suppleant

Astrid Gräslund, professor, sekreterare i Nobelkommittén för kemi, suppleant

NOBEL MEDIA AB

NOBEL MEDIAS UPPGIFT är att sprida kunskap om Nobelprisbelönade insatser och stimulera intresse för vetenskap, litteratur och fred i linje med Alfred Nobels vision. För att långsiktigt värna Nobelprisets ställning, utvecklar företaget en rad medierelaterade rättigheter och produktioner: Nobelprize.org, Nobel Prize Concert, internationella föreläsningsserier samt tvärvetenskapliga möten. Bolaget förvaltar även en portfölj av utgivningsrättigheter för ljud- och filmmaterial samt direktsändningar av Nobelprisutdelningen.

NOBELPRIZE.ORG hade under 2014 fortsatt höga besöksiffror och antalet följare på sociala medier nära på fördubblades. Redan under 2013 sågs en trend med en ökning av besökare främst inom sociala medier. Under hösten 2014 nåddes fler via sociala medier än webben och den totala räckvidden ökade. Engagemanget i sociala medier flerdubblades under året.

På Nobelprize.org finns bland annat en databas med Nobelprisnomineringarna som är öppen för besökare att söka i. Under året uppdaterades nomineringsdatabasen i nära samarbete med de prisutdelande institutionerna. Möjligheten för användarna att koppla ihop data om Nobelpristagarna har stärkts genom t ex referenser till externa datakällor såsom DBpedia.

På Nobelprize.org presenterades som tidigare alla Nobelpristagare sedan 1901. Besökare kan utforska pristagarnas insatser och livsberättelser genom Nobelföreläsningar, biografier, inter-

vjuer, fotografier, artiklar, podcasts och videofilmer. Nobelprize.org visade också livesändningar från såväl tillkännagivandena i oktober som Nobelprisceremonierna i Stockholm och Oslo den 10 december. Under dessa tillfällen användes flera nya verktyg för att öka närvarokänslan och möjliggöra en högre grad av interaktivitet med besökarna, vilket uppmärksammades av omvärlden. Interna och externa Nobelrelaterade nyheter publicerades på webb och sociala medier. Educational-sektionen, som innehåller ett fyrtiotal webbaserade kunskapsspel för högstadieelever, användes av många. Spelet om blodtypning, *The Bloodtyping Game*, ligger fortfarande i topp med drygt två miljoner användare 2014.

UPPDRAGET ATT PRODUCERA de årliga direktsändningarna från prisceremoni och bankett i Stockholm har Sveriges Television (SVT) medan norska NRK har uppdraget att producera den årliga Fredsprisceremonin. Upphovsrätten och de internationella sändningsrättigheterna förvaltas av Nobel Media och distribueras via internationella nyhetsbyråerna Reuters, APTN, AFP samt European Broadcasting Union till hela världen. För tionde året i rad organiserade Nobel Media även Nobel Prize Concert.

NOBEL WEEK DIALOGUE hölls den 9 december för tredje gången. Denna gång i Stockholm med närmare 1 000 åhörare från 90 olika länder. Syftet med det kostnadsfria heldagsseminariet är

att ge allmänheten möjlighet att lyssna på forskare och delta i diskussioner om globala frågor som berör oss alla. Temat 2014 var *The Age to Come* och deltagarna utgjorde en unik konstellation bestående av sex Nobelpristagare, världsledande forskare, politiska beslutsfattare och opinionsledare som mötte en intresserad publik för att diskutera ämnet. Nytt för 2014 var bland annat programpunkten "vetenskapen möter konsten" där Nobelpristagaren Eric Kandel och konstnären Jeff Koons förde ett samtal om odödlighet. Evenemanget direktsändes på www.nobelweekdialogue.org.

NOBEL PRIZE INSPIRATION INITIATIVE är ett återkommande evenemang där studenter och forskare får ta del av Nobelpristagares erfarenheter och inspirerande berättelser genom föreläsningar och rundabordsamtal. År 2014 hölls dessa evenemang i Brasilien, Danmark, Kina och Storbritannien. Evenemanget arrangerades även i flera städer i Indien. I Delhi hölls dessutom ett seminarium och Nobelmuseets vandringsutställning *The Nobel Prize: Ideas Changing the World* gjorde ytterligare ett stopp på sin resa.

NOBEL MEDIA samarbetar med olika företag och organisationer i samband med aktiviteter i Sverige och runt om i världen. Dessa är Akademiska hus, Akamai, AstraZeneca, Carl Bennet AB, Göteborgs stad, DNB, Ericsson, JP Morgan, Microsoft, Region Västra Götaland, Saab, Sandvik, Scania samt Volvo.

En deltagare i ett seminarium på IUCAA, Pune i Indien ställer en fråga till ekonomipristagaren Finn Kydland.

BBC's Zeinab Badawi modererar ett samtal om odödlighet med konstnären Jeff Koons och Medicinpristagaren Eric Kandel.

Hälften av deltagarna i Nobel Week Dialogue är studenter.

Dirigenten Andris Nelsons och sopranen Kristine Opolais på Nobel Prize Concert.

PROGRAM 2015

MARS

Nobel Prize Dialogue arrangeras i Tokyo, Japan

OKTOBER

Direktsändning av tillkännagivandet av 2015 års Nobelpris på Nobelprize.org

NOVEMBER

Internationell aktivitet tillsammans med Nobelmuseet

DECEMBER

Intervjuer med årets Nobelpristagare på Nobelprize.org

Direktsändning av Nobelföreläsningarna på Nobelprize.org

8 DECEMBER

Nobel Prize Concert i Stockholms konserthus

9 DECEMBER

Nobel Week Dialogue, kostnadsfritt heldagsseminarium om vetenskap och samhälle på Svenska Mässan i Göteborg

10 DECEMBER

Direktsändning av Nobelprisceremonierna i Oslo och Stockholm

11 DECEMBER

Inspelning av debattprogrammet *Snillen Spekulerar (Nobel Minds)* i produktion av BBC

Som en del av Nobel Prize Inspiration Initiative deltar Nobelpristagare i ett internationellt seminarieprogram på olika universitet och forskningscentra. Under 2015 kommer ett antal föreläsningsserier att hållas runt om i världen.

Nobelmedia

Antal anställda: 13 i Stockholm och 2 i London

Omsättning: 43 810 tkr

VD: Mattias Fyrenius

Etablerat: 2004

Org nr: 556667-5194

Adress: Sturegatan 14, Stockholm

Kontakt: info@nobelmedia.se, 08-663 17 22

Webbplats: www.nobelprize.org/nobel_organizations/nobelmedia

STYRELSE 2014

Lars Heikensten, ek. dr., vd för Nobelstiftelsen, ordförande

Patrik Hadenius, vd och chefredaktör, Forskning & Framsteg

Ove Joanson, vd för Media Conglomerate

Geir Lundestad, professor, direktör, Norska Nobelinstitutet

Marie Nilsson, vd för Mediavision

Gunnar von Heijne, professor, tidigare styrelseledamot i Nobelkommittén för kemi

Julen Zierath, professor, ordförande i Nobelkommittén för fysiologi eller medicin

Erika Lanner, jurist, Nobelstiftelsen, suppleant

NOBELMUSEET AB

NOBELMUSEET har uppdraget att långsiktigt värna Nobelprisets ställning genom att bedriva bl.a. musei-, informations- och forskningsverksamhet med koppling till Nobelpriset. Museet vill sprida kunskap om de ämnesområden som Alfred Nobel nämner i sitt testamente. Museet vill också vara ett kulturhus och en mångfacetterad mötesplats där besökarna kan välja att delta i samtal, föredrag, familjeprogram och många andra aktiviteter. Idag bedriver Nobelmuseet sin verksamhet i provisoriska lokaler i Börshuset, Gamla stan i Stockholm.

2014 INLEDDES med en utställning av alla deltagande tävlingsförslag i arkitektävlingen för Nobel Center. Parallellt pågick den tredje upplagan av museets samarbete med Beckmans Designhögskola och Kungliga Musikhögskolan. Denna utställning väckte uppmärksamhet även i internationell media och omarbetades till en vandringsutställning som visas i Minneapolis USA, i början av 2015. Samarbetet med de konstnärliga högskolorna fördjupades och breddades under året och resulterade i en utställning som bär namnet *Nobel Creations* och som invigdes den 2 december 2014. Detta är den största satsning museet någonsin gjort för att presentera årets Nobelpris. Centralt i utställningen finns alla de föremål som museet tagit emot från 2014 års Nobelpristagare – allt från May-Britt och Edvard I. Mosers

första experimentuppställning, komplett med datorer, bildskärm och de elektroder som opererades in i råtters hjärnor, till den själ som Malala Yousafzai bar då hon på sin 16-årsdag talade inför FN om flickors rätt till utbildning. Runt denna centrala berättelse finns tolkningar av årets pris, gjorda av Musikhögskolans och Beckmans elever. Resultatet är en fantastisk blandning av fakta och konstnärlig gestaltning.

Den 9 maj invigdes utställningen *Nobelpriset: Ideer som förändrar världen*. Det var en bearbetad och utvidgad version av den utställning som visats i Brasilien under hösten 2013 och våren 2014. I Stockholmsversionen ingick en nyproducerad film om upptäckten av grafen och Nobelpriset i fysik till Geim och Novoselov 2010. Det här blev också sommarens utställning som i december ersattes med den ovan nämnda *Nobel Creations*. Antalet besökare har ökat kontinuerligt sedan öppningen 2001. Under året registrerades 198 000 besökare i museet.

PROGRAMVERKSAMHETEN på Nobelmuseet innehåller inslag för flera besökskategorier. Under rubriken *Forskning i Fokus* presenterar museet, tillsammans med tidskriften *Forskning & Framsteg*, aktuella vetenskapliga teman. Science Café, är ett format där publiken spelar en större roll i en dialog om aktuella vetenskapliga frågor. Regelbundna litteratursamtal och temadagar tillsam-

mans med olika samarbetsparter har också genomförts under året.

Flera Nobelpristagare har föreläst på museet under året, däribland Tawakkol Karman (fred 2011), Rigoberta Menchú Tum (fred 1992) och Kurt Wüthrich (kemi 2002).

INTERNATIONELLT har Nobelmuseet visat sin vandringsutställning *Sketches of Science* på två orter i Japan och i Korea. *The Nobel Prize: Ideas Changing the World* har visats i Brasilien och Indien. I samband med invigningen i New Delhi talade Indiens tidigare president Abdul Kalam i närvaro av 2014 års fredspristagare Kailash Satyarthi.

Skolverksamheten når fler elever för varje år – i Stockholm deltog 570 klasser i något av museets program och runt om i landet ordnades undervisning för mer än 700 klasser inom ramen för museets uppsökande skolverksamhet *Akka*. Mer än 30 000 skolelever har under året tagit del av museets skolverksamhet.

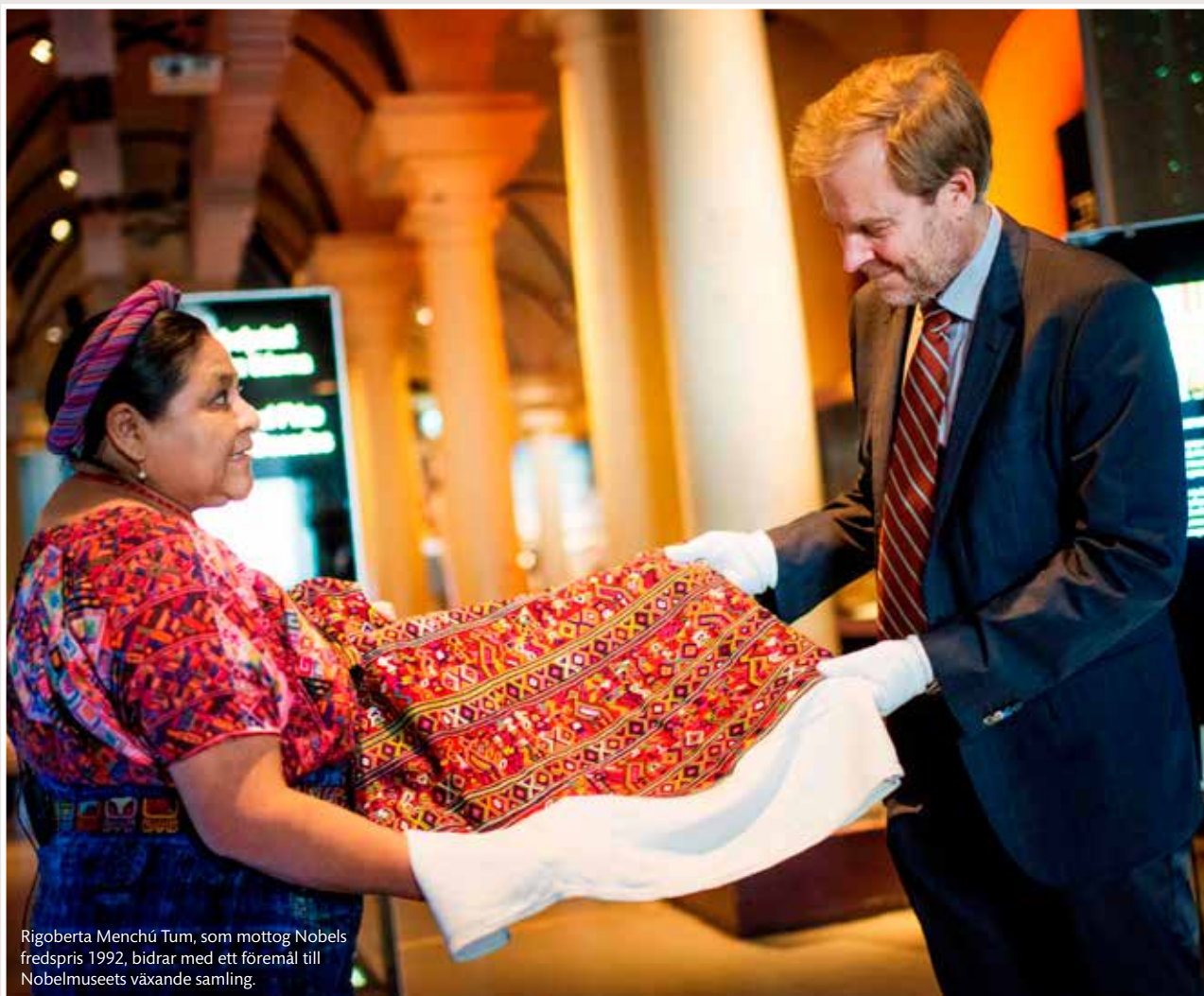
MUSEETS RESTAURANG OCH BUTIK har också de blivit enheter som på ett påtagligt sätt lyfter övrig verksamhet. Nobelmuseet är en mötesplats för diskussion och kunskapsförmedling kring de områden som Nobelpriset belönar, gärna kombinerat med god mat och möjlighet att köpa böcker eller produkter som ger fördjupning och mervärde.

Nobelpriset i litteratur tolkat av Disa Gadd och Vivianne Kontros.

Paret Moser donerade sin första experimentutrustning till Nobelmuseet.

Rigoberta Menchú Tum, som mottog Nobels fredspris 1992, bidrar med ett föremål till Nobelmuseets växande samling.

PROGRAM & UTSTÄLLNINGAR 2015

24 FEBRUARI

Eftermiddagskaffe: Alexander Fleming – ett möjligt Nobelpris

8 MARS

Öppen verkstad för barn, söndagar under året

13 MARS–15 NOVEMBER

Utställningen *Avtryck*, 16 Nobelpristagare om inspiration, förebilder och betydelsen av att föra något vidare

7 APRIL

Samtal: Nobelpriset – Arvet efter Nobel

14 APRIL

Science Café: DNA som bevis

17 APRIL–27 SEPTEMBER

Utställningen *Mo Yan & Alice Munro* – en bokbandsutställning

28 APRIL

Litteratursamtal: Att berätta allt – om *Mo Yans* författarskap

5 MAJ

Litteratursamtal: Tomas Tranströmer och Stockholm

5 OKTOBER–12 OKTOBER

Tillkännagivandeveckan. Skolor, besökare, journalister och forskare är välkomna till Nobelmuseet för att få en fördjupad information om årets Nobelpris och Nobelpristagarna

16 OKTOBER

Presentation av 2015 års Nobelpris

4 DECEMBER–13 MARS 2016

Utställningen *Nobel Creations*. Tolkning av 2015 års Nobelpris av studenter från Beckmans Designhögskola och Kungliga Musikhögskolan

10 DECEMBER

Nobeldagen firas på Nobelmuseet

Programpunkter i urval. För komplett program se www.nobelmuseum.se

Nobelmuseet

Antal anställda: 45

Omsättning: 54 719 tkr

VD: Olov Amelin, fil. dr.

Etablerat: 2004. Verksamheten drevs dessförinnan inom Nobel Foundation Rights Association

Org nr: 556667-5210

Adress: Stortorget 2, Stockholm

Kontakt: info@nobelmuseum.se, 08-534 818 00

Webbplats: www.nobelmuseum.se

NOBELMUSEETS STYRELSE 2014

Lars Heikensten, ek. dr., vd för Nobelstiftelsen, ordförande

Ulf Danielsson, professor, Uppsala Universitet

Peje Emilsson, styrelseordförande i Kreab Gavin Anderson

Bente Erichsen, museichef Nobels Fredscenter

Marika Hedin, fil dr, tekn dr h c, chef Museum Gustavianum

Klas Kärre, professor, ordförande för Nobelförsamlingen vid Karolinska Institutet

Nina Wormbs, docent Kungliga Tekniska högskolan

Sara Öhrvall, senior adviser och grundare av MindMill Network

Erika Lanner, jurist, Nobelstiftelsen, suppleant

STIFTELSEN NOBELS FREDSSENTER

UNDER TIO ÅR har Nobels Fredssenter i Oslo varit ett internationellt erkänt museum och en viktig turistattraktion i Norge. Centret är ett dynamiskt och aktivt hus som ger en unik inramning för ett brett spektrum aktiviteter för en internationell publik.

Omväxlande utställningar, guidade turer, evenemang och aktiviteter för hela familjen gör Nobels Fredssenter till en livfull arena för inläring, reflektion och debatt om krig, fred och konfliktlösning. De permanenta utställningarna berättar om Alfred Nobel och presenterar de som tilldelats Nobels Fredspris och deras banbrytande arbete. De tillfälliga utställningarna visar upp aspekter av fredspristagarnas liv och framhäver aktuella frågor.

2014 presenterade Nobels Fredssenter 10 utställningar, 43 evenemang och ett omfattande utbildningsprogram, vilket resulterade i en ny rekordsiffra för antalet besökare, 227 322.

SEDAN 2009 har Nobels Fredssenter varit fullbokat av grupper från skolor. Sammanlagt 944 skolgrupper deltog under 2014 i utbildningsprogram länkade till de olika utställningarna. Den ursprungliga kapaciteten på 800 har överskridits under kontrollerade former för att möta efterfrågan från skolorna.

När Hans Helighet Dalai Lama besökte Nobels Fredssenter den 9 maj satte han sig ner och diskuterade med en skolgrupp, och svarade på deras frågor om individens roll och hur varje person kan påverka samhället. Den 22-23 september besökte Desmond Tutu och hans dotter Mpho Oslo på inbjudan från

Nobels Fredssenter och Mentor Medier/tidningen Vårt Land. Far och dotter Tutu genomförde också en diskussionssession med en skolklass om konfliktlösning och förlåtelse på Nobels Fredssenter. Därefter diskuterade de sin nya bok *Förlåtelse* med försvarsadvokaten Geir Lippestad i ett fullsatt Oslo Konserthus inför 1 400 åhörare.

DEN POPULÄRA fotoutställningen *Vad världen äter* ersattes i mars av en fotoutställning om det nya Europa, *EPEAO2 – Eyes on Europe*, där 12 unga fotografer tolkade en kontinent i förändring. I maj öppnade *Be Democracy*. Det var en omfattande utställning om sociala medier och demokrati som var Nobels Fredssenters huvudbidrag till 200-årsjubileet av den norska grundlagen. Publiken uppmuntrades att utforska och kommentera om hur Internet och sociala media ändrar samhället och utmanar makten.

EN NY SERIE med mindre utställningar som belyser fredspristagarna startade 2014. Dessa utställningar fokuserar på en aktuell händelse eller anordnas för ett jubileum. Den första utställningen som öppnade var 1971 *Willy Brandt* till minne av hans 100:e födelsedag. Utställningen 2010 *Liu Xiaobo* öppnade på 25-årsdagen av massakern på Himmelska Fridens torg, den 4 juni. Den hedrade Liu Xiaobo, den enda fredspristagare som för närvarande sitter fängslad, och innehöll den tomma stolen från den Nobelprisutdelning han inte kunde delta i. Hösten 2014 var 50-årsminnet av att Martin Luther King Jr. tilldelades Nobels Fredspris.

I utställningen 1964 *Martin Luther King Jr.* visades för första gången Kommitténs lista med den sista urvalsomgången och nomineringarna, eftersom klausulen om 50 års sekretess gjorde att dessa dokument kunde offentliggöras. Den 10 december öppnade en större version av utställningen på Martin Luther King Jr. National Historic Site i Atlanta, Georgia, USA.

UTSTÄLLNINGEN OM 2014 ÅRS fredspristagare – *Malala och Kailash* berättar historien om Malala Yousafzai och Kailash Satyarthi's kamp för barns rättigheter. Den internationellt kända fotojournalisten Lynsey Addario och BBC Worlds internationella chefskorrespondent Lyse Doucet fick i uppdrag att samarbeta kring utställningen. Båda Nobelpristagarna deltog också aktivt i att forma utställningen. I Indien tog Kailash Satyarthi med sig Lynsey Addario på de räder han genomför för att befria barnarbetare, och till flera center där barnen erbjuds ett nytt och bättre liv. I en djupgående intervju med Lyse Doucet talar han om aktivism, motgångar och hur viktigt det är med en trygg barndom.

För att inleda firandet av Nobels Fredssenters 10-årsjubileum 2015 öppnade den turnerande utställningen *Peace at Work* den 11 december med höjdpunkter från tidigare utställningar om Nobels Fredspris. Utställningen består av historier, filmer, intervjuer, föremål och fantastiska foton från de första tio åren.

Nobels Fredssenters huvudsponsorer och partners är Hydro, Telenor Group, ABB och Norges Fotbollförbund.

Fredspristagarna inviger utställningen Malala och Kailash tillsammans med Bente Erichsen, direktör för Nobels Fredssenter.

Dalai Lama pratade med studenter om individens roll och hur alla kan påverka samhället.

Desmond Tutu diskuterade konfliktlösning med en skolklass.

Interaktiva inslag är vanliga i utställningarna på Nobels Fredssenter.

PROGRAM & UTSTÄLLNINGAR 2015

3 JANUARI-AUGUSTI

Utställningen om Nobels Fredspris 2014 – Malala och Kailash

JANUARI-AUGUSTI

Utställning: Peace at Work

JANUARI-SEPTEMBER

Utställning: 1964 Martin Luther King Jr.

FR.O.M. APRIL

"Dagens dynamit". Evenemang på torsdagar hela året på vårt kafé Alfred. Föreläsningar, debatter, diskussioner och paneldebatter om aktuella ämnen

12 APRIL

Turist i vår egen stad, gratis inträde

28 MAJ

Utställning: Dalai Lama

JUNI

Nobels Fredssenters 10-årsjubileum firas med olika evenemang under hela månaden

14-16 AUGUSTI

Mela – världsfestival inom scenkonst

11 SEPTEMBER

Oslos kulturnatt, gratis inträde

24 SEPTEMBER

Utställning: Targets – Fiendebilder fra hele verden

6 OKTOBER

Utställning: 1965 Unicef

10 OKTOBER

Firande av tillkännagivandet av Nobels Fredspris 2015

28 OKTOBER

Seminarium med Oslo World Music Festival

11 DECEMBER

Inviqning av utställningen om Nobels Fredspris 2015

Urval av programpunkter. Den fullständiga kalendern och eventuella ändrade datum finns på www.nobelpeacecenter.org

Nobels Fredssenter

Antal anställda: 35

Omsättning: 52 700 tnok

VD: Bente Erichsen

Etablerat: 2005

Org nr: 985226237

Adress: Brynjulf Bulls Plass 1,

Rådhusplassen, Oslo, Norge

Kontakt: post@nobelpeacecenter.org,

+47 48 30 10 00

Webbplats: www.nobelpeacecenter.org

STYRELSE 2014

Geir Lundestad, professor, direktör för Det Norske Nobelinstitut, ordförande

Kaci Kullmann Five, vice ordförande i Den Norske Nobelkomite

Siri Hatlen, civilingenjör och MBA, ensamföretagare

Olav Aaraas, historiker, Museichef, Norsk Folkemuseum

Olov Amelin, fil dr, museichef, Nobelmuseet

NOBELS FREDSPRIS – FORSKNING OG INFORMASJON AS

2014 VAR ETT HÄNDELSESIKT ÅR för Nobels Fredspris – Forskning og Informasjon AS, en forskningsgren vid det Norske Nobelinstituttet. Bolagets virksomhet finansierades under 2014 med sparade medel og inntøker frå et licensavtal med det Norske Myntverket. Virksomheten kretsar kring forskning om fred og konflikter som komplement till Nobelkommitténs arbeid. Dessutom anordnas varje år gjæstforskarprogram, forelesninger og seminarer. Enheten arrangerade under 2014 ett Nobelsymposium (NS 157) den 18–22 juni under rubriken *Does the rise and fall of great powers lead to conflict and war?* Bland deltagarna fanns mange framstøende forskere og symposiet blev en stor succé. Planeringen er i full gāng infør næste års

gjæstforskarprogram, som delvis finansieras av stiftelsen Fritt Ord.

GÆSTFORSKARPROGRAMMET som startades i bōrjan av 1990-talet er en fōrløngning av Nobelinstituttets ursprunglige ambition att vera en mōtesplats i direkt kontakt med den senaste utvekklingen inom internasjonelle relasjoner. 2014 års gjæstforskarprogram hadde temat *China and coexistence* og anknōt till sommerens symposium. Programmetts inriktning var modern geopolitik og arvet efter det kalla krigen. Vilke aspekter av det internasjonelle samfundet har visat sig vera bestøende og vilke tanker og ramverk har visat sig mindre orubblige? Fōr att diskutere disse frāgner bjōdes åtte av vorldens ledende økonomer, statsvetere, historikere, politikere og journalister frå Asien, Euro-

pa og USA in fōr att bedrive forskning vid Nobelinstituttet i Oslo. Allt kulminerte i en serie populære seminarer på instituttet frå april till juni. Seminarerna var øppne fōr allmøheten og deltagendet var stort jømført med tidligere år.

NOBEL PEACE PRIZE CONCERT den 11 desember 2014 var en musikalsk hyllning till årets fredspristagere Kailash Satyarthi og Malala Yousafzai. Konserten presenterades av den amerikanske skodespeleren og sangeren Queen Latifah. Artister frå hele vorlden deltog i firandet med musikk som spānde frå pop og rock till folkemusikk og Bollywood-rytmer. Den egenartede blandingen av berømdheter, fest og ceremoni gjorde arrangementet till en kvell utøver det vanlige.

Sjangeren Queen Latifah tillsammans med fredspristagerne Malala Yousafzai og Kailash Satyarthi.

Ny scenografi hade tagits fram för Nobels Fredspriskonsert 2014.

PROGRAM 2015

24 APRIL

Asle Toje, *Europe and the Age of Liberal Internationalism*

1 MAJ

Hilde Eliassen Restad, *American Exceptionalism and the Presidencies of Barack Obama and George W. Bush*

8 MAJ

Anne Marie Le Gloanec, Senior Research Fellow, Sciences Po Paris, *Liberalism at bay? Economic interdependence in wider Europe*

15 MAJ

Adrian Pop, Professor of Political Science, University of Bucharest, *EU, Russia and the Competition over the Shared Neighbourhood*

22 MAJ

David Snyder, Senior Instructor, Department of History, University of South Carolina, *A European Encounter with the American Century: Modernization, Clientelism, and the Uses of Sovereignty during the Early Cold War*

29 MAJ

Samuel Moyn, Professor of History, Harvard University, *The Last Utopia – Human Rights in History*

5 JUNI

David Ekbladh, Assistant Professor Tufts University, *Look at the World: The Birth of an American Globalism in the 1930s*

12 JUNI

Michael C. Doyle, Professor of Political Science, Columbia University, *The Question of Intervention: John Stuart Mill and the Responsibility to Protect*

19 JUNI

Nicholas Cull, Professor of Public Diplomacy and director of the Master of Public Diplomacy program at University of Southern California: *American Propaganda and Public Diplomacy after the Cold War*

11 DECEMBER

Nobel Peace Prize Concert

För detaljer se: www.nppri.org och www.nobelpeaceprizeconcert.org

Amjad Ali Khan med söner.

Nobel Peace Prize Research & Information

Antal anställda: 1

Omsättning: 2 031 tnoK

Etablerat: 2010

Org nr: 996179397

Adress: Henrik Ibsens gate 51, Oslo

Kontakt: +47 22 12 93 00, info@nppri.org

Webbplats: www.nppri.org

STYRELSE 2014

Geir Lundestad, professor, direktör, Norska Nobelinstitutet, ordförande

Kaci Kullmann Five, vice ordförande i Norska Nobelkommittén

Odd Arvid Strømstad, vd för Eyeworks Dinamo

Asle Toje, statsvetare, forskningsdirektör

Annika Pontikis, informationsansvarig, Nobelstiftelsen

NOBELHUSET AB

I DECEMBER 2011 nåddes en överenskommelse mellan Stockholms Stad och Nobelstiftelsen om att uppföra ett Nobel Center på en tomt som ägs av staden, på Blasieholmsuddens norra sida. Byggprojektet genomförs av Nobelhuset AB, ett bolag som bildats på Nobelstiftelsens initiativ. Bolagets uppgift är att projektera, uppföra, äga och förvalta samt utveckla Nobel Center, en byggnad för kulturell och vetenskaplig verksamhet. Sedan februari 2014 har Susanne Lindh varit bolagets VD.

Tanken att goda idéer kan skapa en bättre värld är lika aktuell idag som den var när Alfred Nobel skrev sitt testamente för över hundra år sedan. Genom att skapa en plats för den samlande idén kring Nobelpriset öppnas nya möjligheter. Nobel Center kommer att bygga upp sin verksamhet kring Nobelprisets unika kombination av ämnesområden – naturvetenskap, litteratur och fred. Ett öppet och publikt hus med rum för utställningar, möten, programverksamhet, café och restaurang. Hit väntas hundratusentals besökare från hela världen komma för att se inspirerande utställningar om Alfred Nobel och Nobelprisen eller ta del av offentliga samtal med världens stora tänkare. Året om ordnas internationella

konferenser, en stor skolverksamhet med fokus på framtidens lärande och spännande kulturevenemang.

BYGGNADENS UTFORMNING har avgjorts genom en arkitektävling. I april 2014 offentliggjordes att David Chipperfield och Christoph Felger vann med sin mässingsskimrande byggnad "Nobelhuset". Läs mer om förslaget på sidan 14. Nobelhuset AB har sedan dess genomfört övergripande studier av byggnaden samt fört löpande samtal med Stockholms stad för att ta fram underlag för en ny detaljplan för tomten.

För programarbetet med Nobel Center har ett samarbete inletts med Projektbyrån. Utöver samarbetet med de ansvariga designarkitekterna David Chipperfield Architects Berlin har det Stockholmsbaserade kontoret AIX Arkitekter fått ett uppdrag att bistå i planering och genomförande med kunskap om svensk lagstiftning och andra lokala förutsättningar.

UNDER ÅRET BILDADES Stiftelsen Nobel Center som, när centret öppnar, kommer att ansvara för den publika verksamhet som idag bland annat bedrivs av Nobel-museet. Marika Hedin, chef för Museum Gustavianum i Uppsala, har engagerats i

innehålls- och verksamhetsplaneringen för Nobel Center. Uppdraget att formge den första permanenta utställningen har tilldelats Atelier Brückner i Stuttgart.

I valet under hösten 2014 fick Stockholms stad en ny majoritet vilket medförde att planprocessen sköts fram sex månader i tiden. Byggnadsarbetet är nu planerat att påbörjas under 2016 för att Nobel Center ska kunna invigas 2019.

Ambitionen är att finansiera den nya byggnaden för Nobel Center genom donationer. Kostnaden är beräknad till sammanlagt 1,2 miljarder kronor i 2014 års penningvärde. Merparten av byggnadens finansiering kommer från Familjen Erling-Perssons Stiftelse samt Knut och Alice Wallenbergs Stiftelse, som tillsammans bidrar med 800 miljoner kronor. I början av 2015 har totalt nära en miljard ställts till förfogande via olika donationer, en för Sverige fantastisk summa.

DEN FRAMTIDA VERKSAMHETEN kommer att bedrivas med långsiktigt privat och offentligt stöd, det senare redan utlovat av svenska staten och Stockholms stad. Den externa finansieringen är en förutsättning eftersom Alfred Nobels efterlämnade kapital används för Nobelprisen.

"Centret blir spännande eftersom det kommer att föra samman människor med väldigt varierande bakgrund och förhoppningsvis även en intresserad allmänhet som vill veta mer om vetenskap, litteratur och andra ämnen som Nobelpriset representerar. Det är en stor tillgång att kunna nå ut till och föra en dialog med allmänheten. Att kunna ha föreläsningsserier med en rad olika teman kommer att bli riktigt spännande!"

CAROL GREIDER

Carol Greider tilldelades 2009 års Nobelpris i fysiologi eller medicin tillsammans med Elizabeth H. Blackburn och Jack W. Szostak. Här är hon omgiven av pristagarna (överst från vänster) Jack W. Szostak, Thomas A. Steitz, Herta Müller och Elinor Ostrom.

Susanne Lindh, vd för Nobelhuset AB

CAROL GREIDER, FOTO: ORASIS
SUSANNE LINDH, FOTO: STEFAN TELL
BLASIEHOLMEN, FOTO: JEPPE WIKSTRÖM

NOBELHUSET AB

Antal anställda: 2
Omsättning: 600 tkr
VD: Susanne Lindh
Etablerat: 2012
Org nr: 556884-6421
Adress: Sturegatan 14, Stockholm
Kontakt:
nobelcenter@nobelcenter.se
Webbplats: www.nobelcenter.se

STYRELSE 2014

Lars Heikensten, ek. dr., vd för Nobelstiftelsen,
ordförande

Lars Anell, styrelseordförande för Vetenskapsrådet

Birgitta Ed, senior adviser och delägare i Six Year
Plan

Staffan Normark, professor, Kungl.
Vetenskapsakademiens ständige sekreterare

Eva Nygren, tidigare vd i Rejlerkoncernen

Anders Nylander, tidigare vd för Atrium Ljungberg

Hans Dalborg, ek. dr., tidigare bl.a. vd och
styrelseordförande för Nordea

Erika Lanner, jurist, Nobelstiftelsen, suppleant

”I think the idea of organizing the dessert in that wonderful pattern of six little desserts in the form of a symmetrical hexagonal array, so reminiscent of the grid cells discovered by the Mosers, is nothing short of culinary genius.”

MEDICINPRISTAGAREN JOHN O'KEEFE
KOMMENTERAR DESSERTEN I SITT
TACKTAL PÅ NOBELBANKETTEN

EFTER NOBELPRISUTDELNINGEN I KONSERTHUSET tar Nobelbanketten i Stadshuset vid. Den inleds med de Kungligas och övriga hedersgästers intåg i procession i Blå Hallen. Från 113 gäster vid den första banketten, i Spegelsalen på Grand Hôtel år 1901, hade Nobelbanketten 2014 ungefär 1 250 gäster i Stockholms stadshus. Nobelmenyn hade komponerats av kocken Klas Lindberg och konditorn Daniel Roos i nära samarbete med Nobelstiftelsens gastronomiska rådgivare Fredrik Eriksson och Gert Klötzke samt Stadshusrestaurangers kökschef Gunnar Eriksson.

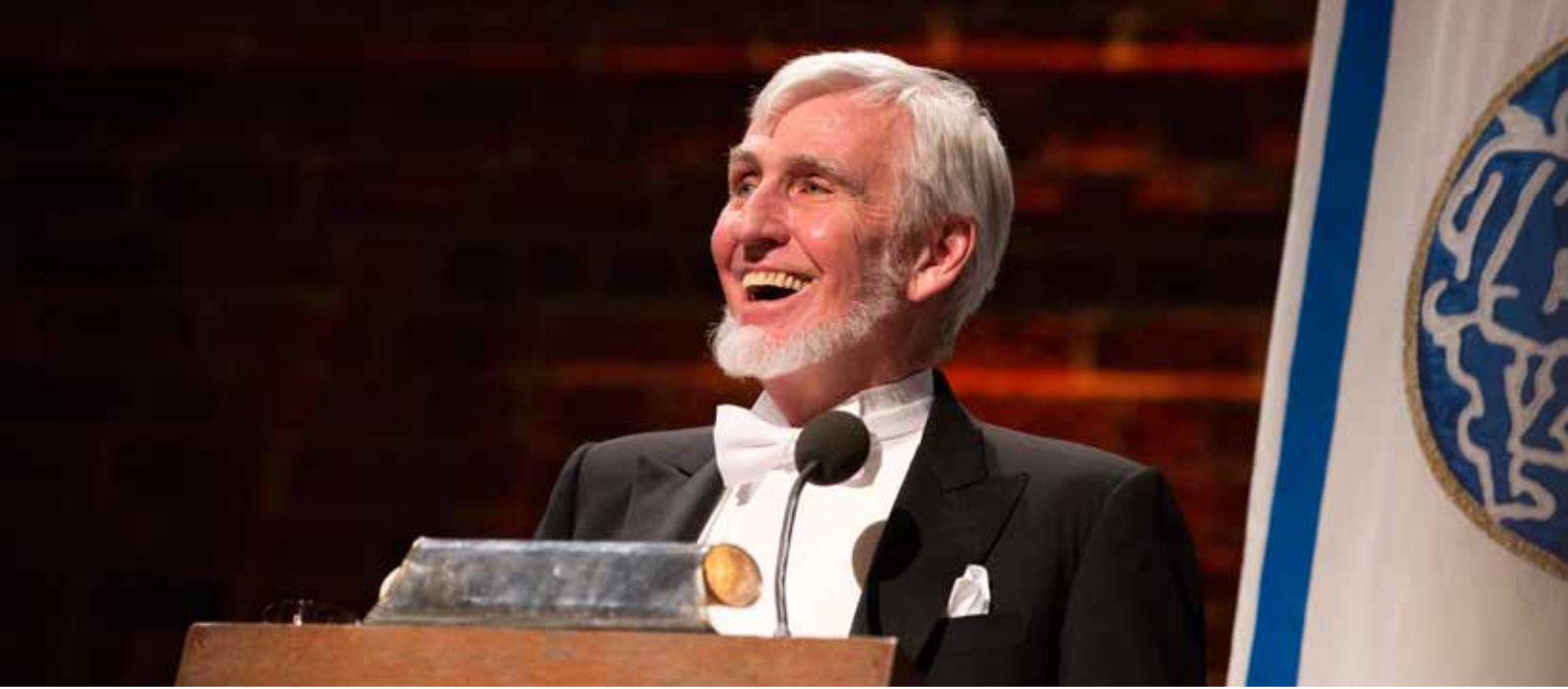
Kvällens underhållning framfördes av Kungliga Baletten under ledning av Johannes Öhman, balettchef och konstnärlig ledare. I de tre akterna deltog några av Sveriges absolut främsta dansare och koreografer.

Helén Magnusson, chefsflorist på Hässelby Blommor, hade skapat blomsterdekorationerna i både Konserthuset och Stadshuset. På Nobelbanketten var temat för utsmyckningarna Stockholms broar.

Under senare delen av middagen gav en pristagare från varje priskategori tacktal medan studenter uppvaktade med fanborg. Därefter inleddes dansen i Gyllene Salen där även pristagarnas Nobelmedaljer och Nobeldiplom ställdes ut under kvällen.

SAMTLIGA BILDER: HELENA PAULIN STRÖMBERG OCH NIKLAS ELMEHED

Nobelbanketten 2014 i Blå Hallen i
Stockholms Stadshus.

FOTO: HELENA PAULIN STRÖMBERG

NOBELSTIFTELSEN

The Nobel Foundation

Box 5232, 102 45 Stockholm
Tel: 08-663 09 20, Fax: 08-660 38 47
E-post: media@nobel.se, Webb: Nobelprize.org

